

Az öreg Szeged.

Mulatóhelyek és egyebek.

Irta: Cserzy Mihály.

(Folytatás.)

(23) Híres halász-csárda volt *Bittó* halászmester vendéglője is a Takaréktár-utca elején, később az *Alföld*-szállodában. Ez utóbbi helyre rendezte be *Bittó* az ugynevezett „magyar-szobát” uri vendégek részére. *Lipcsey* Ádám, a kiváló zurnaliszta és költő minden szombaton vendége volt a szegedi újságírók társaságában ennek az alkalmas bohém-tanyának. A szobában magyar motívumu butorok tettek stilszerűvé a halászlé ezen eredeti forrását és *Beck* Pista városi aljegyző által komponált zsinórdiszítésű pingálás sejtette a fővárosi vendégekkel, hogy „híros Szögedében” vannak, a tányértartókon virágos mázas cseréptányérok, kulacsok, csobolyók társaságában.

Hasonló zsánerű szobája *Kass* Jánosnak is volt a *Kis-Kass*-ban, hová ha belépett az ember, egy új címmel is találkozott. Ez az új cím a szoba falára volt nagy betűkkel fölpingálva: *VII. Ügyosztály*. A Vasúti központi leszámoló hivatala — mielőtt a korcsolyatéri hatalmas és gyönyörű palotája elkészült — a *Kass*-vigadó szomszédságában székel. Innen ruccantak át a hat ügyosztályba beosztott tisztviselők egy-egy zónára (akkor tizenkét fillér volt egy adag „zóna”) és „egy pohár sörre”, amiből néha, különösen „Jézus-nevenapján”, amikor a járandó obulusokat kifizette a pénztár, négy, öt is lett. Ekkor *Palésc* Ottó kár főfelügyelő, *Benedikt* Ferenc utóda volt a hivatal főnöke, aki maga sem utálta az efajta „pihenőket” és sose volt „jónak elrontója”. Általában a *Leszámoló* hivatal leginkább németajku tisztviselői, mikor Szegedre kerültek, igen hamar és igen szoros barátságba jöttek a jó „buckaival”, aminek következménye az lett, hogy egyszer az egyik, nemsokára utána a másik közismert és rokonszenves „leszámoló” lépett ki a sorból és tűnt el a temető-kapunál. A szokatlan mennyiségben élvezett „siller” komoly betegséget okozott a szervezetükben. Ily módon már sok áldozatot küldött el „Ábrahám kebelébe” a szegedi „karcos”. Előbb befőstötte vörösre az illető orrát, aztán hordó-hast püposított a melle alá és végül sárgára festette az embert a súlyos szervi baj. Mégse igen okultak az emberek, csak most, hogy *hatvan* korona a bor literje, kezd lohadni a korcsmákban a magyar „virtus”.

A halász-csárdáknak pendantjai voltak a *paprikás* korcsmákból, különösen hetivásáros napokon, pompás marha- és birkapörkölteket lehetett foszlós-bélű „selyem-cípóval” együtt kapni kemény husz „vasért” adagját. Ilyen „paprikás” korcsmája volt többek között *Totzer* Ferencnek, *Bartuc* Istvánnak, *Lajos* Jánosnak, *Szép* Pistának, *Boszniai* Ferencnek a *Pávában*. A tanyai magyarok négy-öt vaslábassal is elfogyasztottak egy-egy helyen, ráeresztettek fejünkint két-három félliter „pirosat”, aztán kifele olyan örült vágatást rögtönöztek a karcsulábu lovacskákkal, hogy passzió volt nézni a véletlenül kint ügylő városi embernek. A vágatásnak később *előzd meg* (az előtte haladó kocsit tudniillik, ahol szintén dolgozott a paprikás és az itóka) és végezetül az következt igen gyakran, — amit éppen a napokban olvastam az újságban, — hogy Miska bácsi behajította András gazda gyomrába a vasvillát, mert amaz futósabb lovaival „egy löféjjel” megelőzte. Hát ilyen virtusok is vannak a magyar paraszt életében!

A „paprikás” korcsmák gazdái szinte egy-egy

tipus volt a maga nemében. *Totzer* Ferenc például bérkocsis volt és a szegedi „hordár-intézménynek” megalapítója. Mesterségére nézve mészáros. De azért olyan pedáns, rendtartó (még a vendégekkel szemben is) és ételre, itálra különös nagy gondot fordító vendéglős lett belőle, hogy bármely új kezdő megtanulhatta volna tőle az idegenforgalomra nézve fontos mesterséget — a vendéglős-ipart. Meg is vagyonosodott belőle. *Bartuc* István, akinek a régi *Laudon*, ma *Mikszáth* Kálmán-utcában előbb a *Betyár-hoz*, később *Petőfi*hez volt címezve a korcsmája, csikósbojtár volt a kisteleki nagyjáráson. Onnan került be a városba *zsákolónak* a Feketesas elé s mikor a szép, gömbölyű *Pesti* Julcsával összekerült, megtanulta a nevét leírni és kinyitotta a „*Betyár*-korcsmát”. (Ötet is *Betyár Pistának* nevezték el a vendéglője után). Pár esztendő múlva üzletét a saját házában kicsinositva és megnagyobbítva folytatta és ekkor „beálló-hely” is volt a tanyaiak részére, a politikai elvtársak részére pedig kinyílt a nagyszoba ajtaja és odahurcolkodtak a *Szegedi 48-as függetlenségi párt*, *Polczner* Jenő elnöklete mellett, *Babó* Emil, a volt függetlenségi képviselő, aki egy malőrös kártyakeverés következtében bucsuzás nélkül hagyta itt „rendületlenül kitartó” polgártársait és ismeretlen tájak felé vette útját, szintén gyakran megjelent itt, rikácsoló kemény hangjával szidni az „átkos kormányt” és a „kamarillát”, aminek következtében Pista bácsi levette a magyar nadrágot, csizmát és fölcsapott *paraszt-urnak*. (Ezek a legfélszegebb alakok a mi társadalmunkban. Szerepet vállalnak, történeket a város képviselő-testületébe, megragadnak minden alkalmat, hogy vezető egyéniségekkel *pertut* ihassanak és fejük búbjáig eltakarja őket a gőg). A vendéglőjére azért nagy gondot fordított, meg is gazdagodott. A vége mégis szálnalmas öngyilkosság lett a nagy előretörésnek.

Boszniai Ferenc kádár-munkás volt. Feltörte kezét a fakalapács, vendéglős lett. Szorgalmas jó korcsmáros, szép vagyonnal ment nyugdíjba. És így voltak a többiek is.

Bokor Jánosnak a *Vasmacska*hoz címezve volt a *Petőfi* Sándor-sugáruton szép, tiszta polgári vendéglője, ahol jobbajta vendégek üdültek, boroztak, kártyáztak és kugliztak nyáridőben a kerthelyiségben. Itt az asszony volt a „jobb-keze” az üzletnek. Az ember leginkább a bort hordta föl a vendégeknek és ha valaki enni kért, őszinte választ kapott:

— Egy adag karmanádli van még, de az nekem kell!

Általánosan elismert dolog volt az öreg Szeged életében, hogy ott, ahol a szekeresek és koplalósok fősorakoztak az igájukkal estalkonyatra — jó bor van! . . . A jó borért más ember fia is elment — ha szerette — akár a város másik végére is. Akadt sok olyan ember is, aki a zsebébe tett egy kis „fálnivalót” és lement Alsóvárosra a *Katona-gyerekek* korcsmájába, ahol az ivó egyik sarkában, mint a régi mesteriség hagyománya: az alacsony csizmadia-asztal, a három-négy kerekasztal, sámfia, kaptafia ott diszkeskedett állandóan a csirizes-tállal együtt, az ivó másik sarkában pedig szürcsölték a *piros-vetteléni* levét vagy ütötték krájc-márjással az asztal tetejét. Vagy fölballagott csöndesen Felsővárosra, a Római-körútra, *Martonosiné* tiszta vendéglőjébe, ahol igen jó ozsonnát kapott kerek husz krajcárért. És hozzá még hallgathatta is a mesterlegények dalolását.

Volt sok ilyen hasonló jeles korcsma a régi Szeged boldog korában a város minden részében. Mint

teszem azt, az öreg *Nyáry* János bácsi jóhirű, tisztas mérője a Boldogasszony-sugáruton, amit később a ma általános köztisztvisletben álló s a hasonló üzletemberek között ugyyszólván legtekintélyesebb *Nyáry* György (becézett nevén: *Nyáry* Gyurka) vett át és tart fönn ma is mintaképéül annak, hogy hogyan kell a polgárembernek pihenő- és szórakozóhelyét megtartani a legnagyobb tisztességben. Azután nem meszsze a *Kosócki* csizmadia-mester bormérője. Rókuson a *Kiss* Márton korcsmája, mely a vasutasoknak volt kedvelt tanyája. A Szent István-téren *Janik* bátyánk bormérője és kellemes nagy kertje, ahol igen jó vörössillert mértek. *Bikavérnek* is elnevezték a vendégek. A Kálvária-utcában *Ördög* Vince vendéglője, kuglistadtal. A *Rózsa*-féle Apácai-utcai szárazkapu alatti bormérő, ahol kis asztalok voltak a falba erősítve s csak akkor eresztették le őket, ha a vendég részére szükségesek lettek. Itt is bikavért kapott a magyar — orvossággal. Literjét 16 krajcárért. Az öreg *Bogyó* bácsi bormérője a Jókai-utcában. Saját borát mérte a saját házában. *Priváry* Pál jeles vendéglője a Révai-utcában a belvárosi templom háta mögött, ahol próbák után a Polgári-dalárda *Menner* János kapitány vezetése mellett tovább „stimmelt“, dalolt és itta a „hegy levét“. Kellemes szép hely volt ez télen, nyáron. *Borbély* Jóska a „szabadkai kapuban“, ahol *stációt* kellett tartani minden igaz hívő tanyai magyarnak. *Papp* Sándor korcsmája a Dobó-utcában, *Savanya* János az új városban: Móra-városrészben, *Szép* Pista korcsmája a Kálvária-téren, *Regdon* Imre üzlete a Dugonics-téren, *Krajcsovics* Antal kellemes, szép kis vendéglője a Kossuth Lajos-sugáruton, ahol gyakran együtt érte a vendégeket a hajnali kakaskukurikolás. *Bognér* Jóska „grádicsos háza“ a légszeszgyár mellett. *Csonka* Rózsa bormérője a Dobócki-malom mellett, a Szabadság-téren. Hires jó vörös bora volt, messziről elmentek érte. *Sándor* Mária korcsmája a Keméndi-ház mellett. Csak az tudta, hogy korcsma, aki ismerte. Nem volt aijtája az utcára s mikor föltöltötték a Szabadkai-utcat, a mai Petőfi Sándor-sugárutat, akkor az ivó-szoba a föld alá a pincébe jutott. *Lajos* János a Valéria-téren, a kackiás *Török* Kata feleségével. Jó bor, jó paprikáshus, szép szó, barátságos beszéd vonzotta be a vendégeket a tisztas üzletbe.

Kellemes vendéglő volt ugyancsak a Valéria-téren *Körösi* Lajos mézeskalácsos vendéglője, ahol vidám ifjuság verte olykor éjfélekig is a kugli-dobót és vasárnaponként örült a bárányoknak, ami a legtöbb „fát“ ütő kapott jutalmul tíz krajcár „betét“ ellenében. (Akkor még krajcárokból beszéltünk és tíz krajcár legalább is vetekedett a mai ötven koronás értékével.) Az ifjuságában igen szép, kedves és kellemes *Körösiné* volt a lelke az üzletnek. Kissé odébb, a nagyköruton (előbb a dohánygyár mellett) volt a *Farkas-Csamangó*-féle korcsma, melynek nevezetessége: három szép lány, nyerges kuglistadt és jó bor. Beálló hely volt az udvaron. Hetivásárok alkalmával nyüzsgött a korcsma a kupecpektől, hajcsároktól, adóktól-vevőktől.

Farkas-Csamangó Imre egészséges humorú ember volt, ami onnan is kitetszett, mert az aijtója fölé egy cégtáblát tett ki, *A három farkashoz* fölírással. Valójában pedig csak két farkas volt kifestve. Ha keresték a „harmadikat“, lapos mosollyal jegyezte meg:

— Én vagyok az kérem, én ám!

Kint a Téglaágyár mellett a nagyhasú *Bába* József, igaz nevén *Orsolya* József vendéglője, ahol szintén játszottak ki bárányt, vásár- és ünnepnapokon.

Néha szivarszivő-szopókát, zsebórát stb.-it is, mert hogy „Orsolya ur“ (hajós volt, hát megillette az ur“ cím) igen élelmetes ember volt. Különlegessége volt a kis-vendéglőnek a „hosszu lére eresztett tarhonyás-paprikás“, melyet csak csütörtöki napon szolgált föl vacsorára az odaszokott vendégeknek — jókora, adagját *husz* krajcárért. És hozzá *tizenöt* krajcárért a jó zamatu fehér vort . . . Aztán következett, aminek következni kellett. Kártya, nótá . . .

A régi Kocsányás-utcában öreg korcsma volt a *Hallgatagi-korcsma*. Az Uj-tér közelében *Böröcz* Imre kőművesmester céhbeli bormérője, mint csöndes, nyugodt üzlet. A Petőfi Sándor-sugárut és a Bécsi-körut sarkán *Takács* Annus korcsmája, mely a szép, fekete szemű *Tecuska* lánya kedveért naponként zajos volt.

(Folyt. köv.)

A „nagy“ élet.

Minden élet *naggyá* akar lenni. Belső törvénye, csaknem egyetlen törvénye a növekedés. Amelyik élet nem tud, vagy nem akar növekedni, „nagyobb“ lenni, az már nem élet, az már halál. De nemcsak a testi organizmus törvénye ez, hanem, sőt épen elsősorban a léleké, amelynek magasabb rendű élete a testi organizmust gépezetévé teszi. Mindegy most, hogy lélek, lelkeség, lelki élet alatt mit értünk, mint a testtől különböző lényegét. Itt azokról a törekvésekről van szó, amelyek nem pusztán a test nevelését és hizlalását célozzák, hanem egyéniségünk, Énünk belső természetének és tartalmának, érvényesítését munkálják. Ha a csira fává akar lenni, ha a gyermek teste a felnőtt ember testévé: „naggyá“ lenni törekszik, — a saját kényszerű törvényét követi. De épen így áll a dolog a gondolkodás, az érzés és az akarás világában is, amit egyszóval lelkeségnek nevezünk, mert az emberi lénynek a testi jelenségektől különböző, bensőbb és mindig egyéni tartalmát juttatja kifejeződésre. E lelki egyéniségnek is az a törvénye s ennél fogva a legforróbb vágya is, hogy növekedjék, érvényesüljön, naggyá legyen. Ebben a törekvésében a test növekedését eszközévé teszi, sőt ha a test érvényesülési vágya az ő naggyátételének útjába áll, képes azt visszaszorítani, megfékezni, esetleg eltűporni is. Mert a test és a lélek „nagy“ életre való törekvése nem szükségképpen halad egy vonalban. Az emberiség legmegrázóbb tapasztalásai épen e két egymáshoz kötött élet meghasonlásából és harcából származnak. Sohase sikerült még e két szuverént úgy békíteni meg, hogy az egyik ne érezze magát a másik szolgájának s ne lázadjon fel a másik ellen. Hiába, mindakettő egyetlen akar lenni s itt csak a harc dönthet. De persze egyik a másik nélkül e földön nem lehet meg. Hiszen a test törvényét csak a lélek teheti elevevé s a lélek törvénye csak a test engedelmes gépezetén át érvényesülhet. Test és lélek ugyanazon egy élet két oldala lévén, voltaképpen nem két valóságot, hanem az élet két, elentett és egymással birkózó tendenciáját, irányát jelenti. Melyik rántja magával a másikat, melyik lesz az élet uralkodó hatalmává: ez a sorsdöntő kérdés minden jellemnek. Mert két irányban bontakozik ki, érvényesül, lehet naggyá az élet, két sodra lehetséges a végtelenül növekedni akaró, hömpölygő életárnak: az extenzív és az intenzív, a kifelé és a befelé hatoló, a széles és a mély élet.

Nagyság a szélességben: a mindig kifelé törekvő, külső sikerekben megvalósuló, anyagi művekben magát megörökíteni vágyó, a világot bíró és élvezni ki-